

ANALIZA PRZEBIEGU I REALIZACJI PROGRAMÓW ROLNOŚRODOWISKOWYCH W LATACH 2004–2006

Bogdan M. Wawrzyniak, Bolesław Wojtasik
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Streszczenie. Przedmiotem artykułu była analiza mechanizmów działania w zakresie programów rolnośrodowiskowych, które realizowano w ramach PROW w latach 2004–2006. Działanie to składało się z 7 pakietów, które z kolei dzielono na warianty i zadania. W poszczególnych województwach wyodrębniono strefy priorytetowe, obejmujące obszar 770,8 tys. ha. W omawianym okresie rolnicy złożyli 46,7 tys. wniosków, co w przeliczeniu na jedno województwo dawało 2918 wniosków. Rolnicy, którzy otrzymali wsparcie finansowe działali na podstawie specjalnego planu działalności rolnośrodowiskowej, realizowanego pod nadzorem doradcy legitymującego się certyfikatem. Dopłaty do działalności rolnośrodowiskowej wyniosły w sumie 236,9 mln zł. Realizacja działań w latach 2004–2006 przebiegała wolniej od przyjętych prognoz, a niewykorzystane środki przeznaczono na inne cele.

Słowa kluczowe: gospodarstwo rolne, obszary wiejskie, ochrona środowiska naturalnego

WSTĘP

Na obszarach wiejskich ochrona środowiska naturalnego była w przeszłości i staje się obecnie największym wyzwaniem społeczno-gospodarczym. Wieś była źródłem wielu zaniedbań ekologicznych, które narastały od wielu pokoleń i nie znalazły jak dotychczas pozytywnego rozwiązania. Polscy rolnicy mają co prawda świadomość występowania zagrożenia i chcą uczestniczyć w unijnych programach rozwoju obszarów wiejskich, ale siłą inercji – jak dotychczas – nie zmienili zasadniczo swojego postępowania. Aby ograniczyć to zagrożenie, ustawodawstwo unijne zobowiązało rolników wszystkich państw członkowskich do przestrzegania podstawowych zasad gospodarowania, uwzględniających ochronę środowiska naturalnego. Zasady te skodyfikowano w odpowiednich przepisach, a u nas są one zawarte w kodeksie dobrej zwykłej praktyki rolniczej.

Adres do korespondencji – Corresponding author: Bogdan M. Wawrzyniak, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Wydział Rolniczy, Katedra Doradztwa w Agrobiznesie, ul. Prof. S. Kaliskiego 7, 85-796 Bydgoszcz, e-mail: bogdan.wawrzyniak2@neostrada.pl; Bolesław Wojtasik, Wyższa Szkoła Menedżerska, ul. Żwirki i Wigury 6, 86-105 Świecie

Ochrona środowiska naturalnego w rolnictwa była ważna z kilku przynajmniej powodów. Po pierwsze, rolnictwo funkcjonuje na olbrzymich powierzchniach, zajmujących ponad 60% powierzchni kraju. W tym sensie odpowiedzialne było za stan nie tylko gleby i innych użytków rolnych, a także pośrednio za stan wód, zbiorników wodnych oraz powietrza. Aby utrzymać stan środowiska na odpowiednim poziomie, dążono do zredukowania ilości stosowanych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin. Środki te nie były w pełni „konsumowane” przez rośliny i stąd część spływała ciekami wodnymi do większych akwenów. Po drugie, gospodarstwo rolne to swoiste przedsiębiorstwo, które „produkuje” nie tylko śmieci i odpady, ale jest odpowiedzialne za gospodarowanie nawozami naturalnymi, gnojówką i gnojowicą. Po trzecie wreszcie, przy postępujących w rolnictwie procesach koncentracji i specjalizacji skala niekorzystnych zjawisk ulega wzmocnieniu. Stąd programy rolnośrodowiskowe nabierają szczególnego znaczenia wśród innych poczynań zawartych w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Działania związane ze wspierania przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt znalazły się w pakiecie Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004–2006. Wśród znajdujących się w tym planie 10 różnych działań na udzielanie pomocy finansowej związanej z poczynaniami rolnośrodowiskowymi przeznaczono 218,9 mln euro, co stanowiło 6,1% całości kwot przeznaczonych na PROW. Jak wiadomo, Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich jest dokumentem operacyjnym określającym cele, priorytety i zasady wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Celem badań była analiza wykorzystania środków unijnych przeznaczonych na to jedno z ważniejszych działań, które od samego początku napotykały na określone przeszkody. Trudności miały swoje źródła w sposobie aplikacji wniosków, a także konieczności uczestniczenia w tym procesie doradcy z odpowiednim certyfikatem. Specyfika programu podejmowanego w tym działaniu polegała też na tym, że rolnik nie dążył – jak dotychczas się działo – do wzrostu produkcji, lecz do przejścia na system gospodarstw ekologicznych.

Badania przeprowadzono korzystając z danych Systemu Informacji Zarządczej ARiMR, a celem badań było dokonanie porównania poziomu wykorzystania środków między województwami. Wysokość pomocy finansowej nie była równomiernie dzielona między województwa, lecz według limitu powierzchni użytków rolnych położonych w strefach priorytetowych. Łącznie w skali kraju wyodrębniono 770,8 tys. ha takich stref, w tym najwięcej w woj. mazowieckim – 98,5 tys. ha (12,8%), lubelskim – 79,8 tys. ha (9,2%) oraz podlaskim – 60,2 tys. ha (7,8%). Następnie w sposób szczegółowy sporządzono wykaz stref priorytetowych, które obejmowały powiaty, gminy i obręby geodezyjne. W ten sposób wyznaczono 69 stref, które swoim zasięgiem obejmowały 30% powierzchni kraju [Rozporządzenie RM... 2004]. Do pakietów wdrażanych w strefach priorytetowych zaliczono trzy działania, w tym rolnictwo zrównoważone, utrzymanie łąk i pastwisk ekstensywnych. Z kolei do pakietów wdrażanych na obszarze całego kraju zaliczono rolnictwo ekologiczne, strefy buforowe, ochronę gleb i wód oraz ochronę lokalnych ras zwierząt [Dopłaty do działań... 2005].

ISTOTA WSPIERANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ ROLNOŚRODOWISKOWYCH

Program rolnośrodowiskowy był instrumentem finansowym określonym przez Rozporządzenie Rady Ministrów na podstawie decyzji o przyznaniu Polsce środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. Miał zachęcać rolników do realizacji działań na rzecz ochrony środowiska, a szczególnie na rzecz ochrony przyrody oraz ochrony krajobrazu wiejskiego. Przyznane środki finansowe stanowią rodzaj rekompensaty za dochody utracone w wyniku prowadzenia ekstensywnej produkcji rolniczej w gospodarstwie rolnym [Polskie rolnictwo... 2003].

Program obejmuje przedsięwzięcia dobrowolnie realizowane przez rolnika, które służą ochronie środowiska oraz zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego wsi. Działania miały zachęcić do stosowania metod przyjaznych dla środowiska bądź metod ekologicznych w rozumieniu ustawy o rolnictwie ekologicznym. Rolnik składający wniosek i otrzymujący pozytywną decyzję był zobowiązany do szczegółowego przestrzegania zobowiązań tam zawartych, w tym do zmiany form użytkowania gruntów rolnych, utrzymania siedlisk stanowiących ostoję dzikiej przyrody, utrzymania nisko produktywnych łąk i pastwisk o wysokich walorach przyrodniczych [Plan Rozwoju Obszarów... 2003].

Pomoc finansowa była udzielana dla 7 pakietów, wśród których wyodrębniono wspieranie rolnictwa zrównoważonego, ekologicznego, utrzymania ekstensywnych łąk i pastwisk, ochrony gleb i wód oraz innych działań. Spośród 7 pakietów rolnik mógł realizować tylko 3, według określonych zasad ich łączenia zwanego kodem pakietu. Tak więc o wyborze pakietu nie decydował rolnik, lecz proces ten zależał od tego, czy gospodarstwo rolne było położone w strefach buforowych, czy poza nimi. Ponadto 3 pakiety, tj. rolnictwo zrównoważone, utrzymanie łąk i pastwisk ekstensywnych, można było wdrażać tylko w strefach priorytetowych [System informacji... 2006].

Poszczególne pakiety charakteryzowały się określonymi cechami i właściwą dla nich specyfiką. Przykładowo, pakiet „rolnictwo zrównoważone” zakładał prowadzenie produkcji rolniczej zmierzającej do ograniczenia zanieczyszczenia środowiska przez odpowiednie i umiarkowane stosowanie nawozów oraz przestrzeganie następstwa roślin. Z kolei pakiet „rolnictwo ekologiczne” polegał na prowadzeniu produkcji rolniczej zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o rolnictwie ekologicznym. W pakiecie „utrzymanie łąk i pastwisk ekstensywnych” chodziło o przestrzeganie tradycyjnego sposobu gospodarowania przez przywrócenie lub zachowanie ekstensywnych wypasów w sposób gwarantujący zachowanie miejsca dla znikających gatunków roślin i utrzymania tam zwierząt zagrożonych wyginięciem.

W innym pakiecie znalazła się „ochrona gleb i wód”. Działanie w zakresie ochrony gleb oznaczało stosowanie międzyplonów przeznaczonych na paszę lub przyoranie w celu zwiększenia powierzchni gruntów ornych pokrytych roślinnością w okresie zimy, zapobiegającej w ten sposób erozji gleby. Nowym celem było tworzenie stref buforowych, obejmujące 2- lub 5-metrowe pasy pokryte roślinnością, które miały na celu ograniczyć negatywny wpływ rolnictwa na środowisko, m.in. przez zapobieganie zanieczyszczeniom wód i erozji gleb [Dopłaty do działań... 2005]. Pakiety mogą dzielić się na warianty, te z kolei na zadania, a ich specyfikacja znajduje się w obszernych załącznikach do rozporządzenia Rady Ministrów. Ważną cechą programu rolnośrodowiskowego była zasada wdrażania niektórych pakietów tylko na obszarach priorytetowych. Takie zasady nie obowiązywały w żadnym innym programie. Warunkiem uzyskania wsparcia było wy-

pełnienie podjętych zobowiązań, określonych w planie rolnośrodowiskowym, a płatności były przyznawane w przeliczeniu na hektar powierzchni lub na sztukę zwierzęcia rasy lokalnej. Ze zrozumiałych względów wsparcie nie mogło być krótkotrwałe. Beneficjent był zobowiązany do realizacji programu rolnośrodowiskowego przynajmniej przez 5 lat, na tych samych działkach ewidencyjnych, na które dostał płatności.

ZASADY KORZYSTANIA Z POMOCY FINANSOWEJ W PROGRAMIE ROLNOŚRODOWISKOWYM

Rolnik, którego gospodarstwo położone było zwłaszcza na obszarach priorytetowych, aby otrzymać wsparcie finansowe, musiał złożyć odpowiedni wniosek, którego zasadniczą częścią był plan działalności rolnośrodowiskowej. Plan był dokumentem określającym nie tylko rodzaj wdrażanego pakietu, ale też wszystkie zabiegi pielęgnacyjne i ochronne, które miały być wykonane przez rolnika, wraz z określeniem sposobu ich przeprowadzenia. Udział doradcy rolnośrodowiskowego w tym procesie miał być gwarancją osiągnięcia celów zakładanych planem oraz właściwego doboru zarówno pakietu, jak i sposobu jego wdrażania [Dopłaty do działań... 2005]. Wnioskodawca mógł ubiegać się o udział w programie, jeśli gospodarował na powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych i spełniał kryteria zasięgu geograficznego pakietów rolnośrodowiskowych. Z kolei plan działalności rolnośrodowiskowej musiał być opracowany przy udziale doradcy posiadającego certyfikat wydany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Według danych Centrum Doradztwa Rolniczego, dotychczasowa lista doradców rolnośrodowiskowych obejmowała 1273 osoby, które znajdowały się niemal w każdym powiecie. Po uzyskaniu decyzji rolnik musiał prowadzić rejestr działań realizowanych w ramach tego programu. Kolejne wymagania dotyczyły prowadzenia działalności rolniczej zgodnie z zasadami zwykłej dobrej praktyki rolniczej, która jest identyczna jak dla rolników działających w innym programie, czyli na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

Procedury rolnośrodowiskowe były oceniane jako bardzo skomplikowane, czego przykładem modą być gospodarstwa ekologiczne. Aby ubiegać się o status takiego gospodarstwa, rolnik musiał zgłosić się do wybranej jednostki certyfikującej, na przykład do Ekolandu. Przy pakietach „utrzymania łąk i pastwisk ekstensywnych”, ale położonych na terenie parków narodowych i krajobrazowych, na obszarach rezerwatów przyrody lub NATURA 2000, rolnik musiał uzyskać dodatkowe zaświadczenie o zgodności planu działalności rolnośrodowiskowej z planami ochrony tych jednostek. Kolejne zaświadczenie było mu potrzebne przy pakiecie „ochrona lokalnych ras zwierząt gospodarskich”. Wówczas potrzebne były wpis do księgi zwierząt hodowlanych oraz zakwalifikowanie stada do programu ochrony [System informacji... 2006].

Płatność rolnośrodowiskowa była udzielana producentowi rolnemu raz do roku, w tym do działek rolnych użytkowanych jako grunty rolne i do trwałych użytków zielonych. W przypadku gospodarstw ekologicznych mających certyfikat płatność realizowana była również do sadów. Płatności były realizowane także do krów, klaczy i matek owiec ras lokalnych, pod warunkiem, że wpisane były do ksiąg zwierząt hodowlanych (płatność za sztukę). Ponadto płatność stosowana była do stref buforowych, gdzie obliczano należność za metr bieżący strefy.

Przy udzielaniu decyzji o płatnościach rolnośrodowiskowych przestrzegano kryterium powierzchniowego, co należy interpretować w kategoriach obszarowych, zawartych w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego, która precyzuje pojęcie gospodarstwa rolnego. W przypadku realizacji pakietu w gospodarstwach przekraczających 50 ha płacono 50% stawki podstawowej za powierzchnię od 50 do 100 ha, 25% stawki podstawowej za powierzchnię od 100 do 300 ha oraz tylko 5% za powierzchnię powyżej 300 ha. Jeszcze inaczej było w przypadku gospodarstwa liczącego sobie ponad 300 ha. Wówczas płatność była udzielana w wysokości 50% stawki podstawowej za powierzchnię od 100 do 300 ha i 10% za powierzchnię powyżej 300 ha [Ustawa o kształtowaniu... 2003].

PRZEBIEG DZIAŁAŃ W ZAKRESIE REALIZACJI PAKIETÓW ROLNOŚRODOWISKOWYCH

Realizacja działań rolnośrodowiskowych należała do jednych z najtrudniejszych, jakie znalazły się w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich. Stopień trudności został określony wysoce skomplikowanymi procedurami, nie tylko na etapie przygotowywania wniosku, ale także w kolejnych latach przez konieczność zapisywania zdarzeń gospodarczych. Ponadto w procesie tworzenia planu działalności rolnośrodowiskowej musiał koniecznie uczestniczyć doradca z certyfikatem.

W okresie pierwszych ośmiu miesięcy (od 1 września 2004 r. do 1 kwietnia 2005 r.) wpłynęło do Agencji zaledwie 7000 wniosków o przyznanie pomocy finansowej w ramach tego działania, a wydatki na ten cel obejmowały tylko 15% zaplanowanego budżetu. Sytuacja zaczęła niepokoić zarówno Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak też Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i wówczas zaczęto analizować przyczyny małego zainteresowania tymi działaniami wśród rolników. Mniejsze zainteresowanie – argumentowano – w porównaniu z innymi działaniami PROW zostało spowodowane faktem, że te inne programy okazały się atrakcyjniejsze, łatwiej dostępne i mniej kłopotliwe w realizacji. Rolnik szukający szybkiego dostępu do środków finansowych sięgał przede wszystkim po programy wspierające gospodarstwa niskotowarowe bądź programy dostosowania gospodarstw do standardów UE.

Jednym z założeń działalności rolnośrodowiskowej, oprócz poprawy stanu środowiska, było osiągnięcie istotnego wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych, które – jak wiemy – funkcjonowały już przedtem na podstawie wcześniejszych przepisów prawnych. W latach 2004–2006 nastąpił co prawda trzykrotny wzrost liczby tych gospodarstw oraz 4-krotny wzrost powierzchni upraw, to jednak rolnictwo ekologiczne nadal nie jest rozwinięte odpowiednio do istniejących dobrych warunków przyrodniczych a zwłaszcza potrzeb społecznych. Z liczbą 7,5 tys. gospodarstw zajmujemy jedno z ostatnich miejsc w Europie, a areał upraw nie przekracza nawet 0,5% użytków rolnych. Przyczyn tak słabego rozwoju gospodarstw ekologicznych było kilka. Przede wszystkim istniejące instytucje certyfikujące nie nadały z realizacją dużej liczby zgłoszeń ze strony rolników, którzy chcieli przestawić się na produkcję ekologiczną. Ponadto, zbyt słabo rozwinięta była sieć dystrybucji tych produktów, a dotychczasowa działalność w tym zakresie rozwija się na zasadzie dobrowolnego porozumienia obu stron, co nie gwarantowało rozwoju tego rolnictwa na odpowiednim poziomie.

Za wdrażanie programu rolnośrodowiskowego rolnik uzyskiwał dopłaty, zwane płatnością rolnośrodowiskową. Przyznawane były na pięć lat, a realizowana była – jak już wspomniano – w formie corocznych jednorazowych wypłat. Wysokość płatności ustalana była kwotowo, według stawek zapisanych w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów. Wysokość obliczano, mnożąc stawkę podstawowej płatności przez powierzchnię działek rolnych lub liczbę sztuk zwierząt, bądź też liczbę metrów bieżących stref buforowych. Jeżeli pakiet realizowany był na obszarach NATURA 2000, to rolnik uzyskał płatność w wysokości 120% stawki podstawowej.

Rolnik, który zdecydował się na udział w programie rolnośrodowiskowym, musiał liczyć się z tym, że powinien wypełnić wiele zobowiązań, które były istotnie zróżnicowane w zależności od przyjętego pakietu. Początkowo dla rolników wdrażających programy rolnośrodowiskowe było rzeczą zastanawiającą, że można dostać wsparcie finansowe za ekstensyfikację, a więc obniżkę produkcji w swoich gospodarstwach. Nie rozumieli, że chodzi o zachowanie odpowiednich relacji między gospodarką rolną a przyrodą. Z czasem oswajali się z tym programem i coraz częściej zaczęli ubiegać się o te środki. W tym procesie dużą rolę odegrali doradcy, zwłaszcza ci, którzy otrzymali certyfikat. Z kolei ODR-y otrzymały środki finansowe na udzielenie pomocy rolnikom w opracowywaniu wniosków, planów i innych dokumentów niezbędnych do skorzystania z programów unijnych. Środki te z kolei pozyskiwały ośrodki doradztwa rolniczego w ramach projektów „Wsparcie doradztwa rolniczego”, „Szkolenia” i „Pomoc techniczna”.

W latach 2004–2006 rolnicy złożyli 46 695 wniosków o płatności rolnośrodowiskowe. Najwięcej takich wniosków złożono w woj. lubelskim (7,3 tys.), wielkopolskim (4,5 tys.), świętokrzyskim (4,3 tys.) i mazowieckim (4,1 tys.). Z kolei najwięcej środków finansowych pozyskały woj. zachodniopomorskie (30,0 mln zł), lubelskie (20,5 mln zł), pomorskie (19,0 mln zł) oraz wielkopolskie (19,2 mln zł) (tab. 1).

Tabela 1. Strefy priorytetowe, liczba złożonych wniosków i przyznanych kwot w latach 2004–2006

Table 1. Priority zones, number of handed in proposals and granted sums from 2004 to 2006

Województwo Province	Powierzchnia strefy priorytetowej [ha] Area of priority zone [ha]	Liczba złożonych wniosków Number of proposals	Kwoty zrealizowanej płatności [tys. zł] Amount of realized payments [thousand PLN]
1	2	3	4
Dolnośląskie	54 900	1 787	18 572,4
Kujawsko-pomorskie	47 500	2 367	12 396,4
Lubelskie	70 800	7 305	20 533,2
Lubuskie	25 800	1 650	16 754,5
Łódzkie	52 100	2 836	7 982,4
Małopolskie	36 800	2 429	10 354,0
Mazowieckie	98 500	4 159	16 391,0
Opolskie	24 100	1 759	9 606,4
Podkarpackie	55 200	3 034	16 672,4
Podlaskie	60 200	2 196	9 671,4
Pomorskie	37 200	3 036	19 090,6

Tabela 1 – cd./Table 1 – cont.

1	2	3	4
Śląskie	26 200	763	3 732,7
Świętokrzyskie	30 500	4 287	8 751,6
Warmińsko-mazurskie	53 700	1 795	17 146,4
Wielkopolskie	50 400	4 578	19 282,2
Zachodniopomorskie	45 900	2 720	30 048,7
Razem/Total	770 800	46 695	236 987,6

Źródło: System Informacji Zarządczej ARiMR.

Source: Information management system of ARiMR.

W analizowanym okresie udzielono 236,9 mln zł pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętych planem rozwoju obszarów wiejskich. Jak wynika z tabeli 1, wysokość pomocy nie zawsze zależała od liczby złożonych wniosków, lecz od obszaru objętego tego typu działaniami i od liczby pakietów zawartych w jednym wniosku.

Z uwagi na fakt, że zainteresowanie rolników było o wiele mniejsze od prognoz opracowanych przez resort, zaszła konieczność redukcji środków, jakie przewidziano na to działanie w PROW. W związku z tym minister rolnictwa i rozwoju wsi podjął decyzję o tzw. realokacji środków w ramach PROW i przeznaczył kwotę 443,6 mln zł na wzmocnienie programu dostosowania gospodarstw rolnych do standardów UE. W przeciwnym przypadku środki te trzeba byłoby zwrócić do Unii Europejskiej.

WNIOSKI

Działania rolnośrodowiskowe należały niewątpliwie do jednych z trudniejszych programów, jakie znalazły się w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich. Trudności brały się z wielości pakietów, wariantów i zadań, poważnego ograniczenia terytorialnego do stref priorytetowych i szczególnej troski o ochronę środowiska. O stopniu trudności świadczy fakt, że zaszła potrzeba powołania specjalistycznego doradcy z certyfikatem, który uczestniczył we wszystkich fazach przygotowania wniosków.

Spośród 7 pakietów zawartych w programie 3 mogły być wdrażane tylko w strefach priorytetowych, co w istotny sposób ograniczało krąg zainteresowanych. Ponadto, co prawda rolnik mógł wdrażać 3 pakiety, ale nie dowolnie wybrane, lecz w ścisłym powiązaniu z innymi pakietami bądź tylko w strefach priorytetowych, który to proces utrudniał wybranie wariantu odpowiedniego dla danego siedliska.

Program wsparcia działalności rolnośrodowiskowej okazał się niezbędny i konieczny, co znalazło odzwierciedlenie w nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 [Program Rozwoju... 2006]. W nowym programie rolnośrodowiskowym przewiduje się 8 pakietów, w tym dodatkowo zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych. Celem tego nowego działania będzie promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, kształtowanie struktury krajobrazu, poprawa środowiska naturalnego oraz rozwój gospodarstw ekologicznych.

PIŚMIENNICTWO

- Dopłaty do działań rolnośrodowiskowych, 2005, Biuletyn Informacyjny Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, nr 5.
- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, 2003, Projekt – podstawowe informacje, Dokument Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Polskie rolnictwo w UE, 2003, Wydanie specjalne, Biuletyn informacyjny Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, nr 1–2.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, 2006, Projekt Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (DzU z 2004 r. Nr 174, poz. 1809).
- System Informacji Zarządczej, 2006, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa.
- Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego (DzU z 2003 r. Nr 64, poz. 592).

ANALYSIS OF AGRI-ENVIRONMENTAL PROGRAMS' REALIZATION SINCE 2004 TO 2006

Abstract. The aim of the paper was to analyse the mechanics in agri-environmental actions which were realized since 2004 to 2006. The actions were made up of 7 packets that were divided into variant and tasks. In particular regions there were separated priority zones which included 770.8 thousand ha. During the discussed period farmers applied for 46.7 thousand proposals, what can be counted as 2918 proposals for a region. The granted farmers operated on the basis of special scheme realized by the certificated advisory officers. The payments amounted to 236.9 million PLN in total. The realization of this process was slower than the established prognosis and the unfeasible means were designed for other aims.

Key words: agricultural farms, rural areas, natural environment protection

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 13.03.2007